

4. Tutkimusmenetelmä

Julkaisun tiedot perustuvat vuosittain kerättävään otosaineistoon, joka sisältää yksityiskohtaista tietoa kotitalouksien ja henkilöiden tuloista ja muista taloudelliseen toimeentuloon vaikuttavista

tekijöistä. Aineistossa on lisäksi runsaasti haastattelu- ja rekisteritietoihin perustuvia luokittelutietoja.

4.1. Tiedonkeruu

Perustiedot kerätään yhdistämällä kotitalouksilta haastattelemalla kerättyjä tietoja ja rekisteritietoja. Pääosa kotitalouksien luokittelutiedoista sekä ne tulotiedot, joita ei ole saatu rekistereistä, on kerätty haastattelemalla.

Haastattelut

Haastatteluista on vastannut Tilastokeskuksen haastatteluorganisaatio. Haastattelut on tehty tietokoneavusteisesti Blaise-lomakeohjelmiston avulla. Tietokoneavusteiseen haastatteluun siirryttiin vuoden 1993 tulonjakotilastossa. Haastattelu tehdään haastateltavan valinnan mukaan joko suomeksi tai ruotsiksi.

Haastattelut tehdään nykyään valtaosin puhe-
linhaastatteluina. Käyntihaastatteluja oli I paneelissa 3,6 % ja II paneelissa 1,7 %.

Vuodesta 2003 alkaen tulonjakotilaston tiedonkeruun yhteydessä kerätään myös eurooppalaisessa tulo- ja elinolotutkimuksessa (EU-SILC) tarvittavat tiedot⁵. Tutkimuksen tulokäsitemistö on suurelta osin sama kuin kansallisen tulonjakotilaston, mutta erilaisten toimintaa ja elinoloja

kuvaavien tietojen keruu kasvatti keskimääräistä haastatteluaikaa noin puoleen tuntiin, kun aikaisemmin tulonjakotilaston haastattelu kesti vain 20 minuuttia.

Rekisterit

Suuri osa tutkimuksen tiedoista saadaan hallinnollisista rekistereistä ja tilastorekistereistä.

Tulonjakotilaston rekisterilähteitä ovat:

- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Kansaneläkelaitoksen eläkevakuutus-, sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri
- Koulutusrahaston tiedostot
- Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen maatilarekisteri
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) toimeentulotukirekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Verohallituksen verotietokanta
- Väestörekisterikeskuksen väestön keskusrekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri

4.2. Perusjoukko, otanta, kato ja painotus

4.2.1 Perusjoukko

Tilaston kohdeperusjoukon muodostavat Suomessa vakinaisesti asuvat yksityiskotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät pysyvästi ulkomailla asuvat, osoitteettomat ja laitospöytä (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat). Varusmiehet luetaan tilaston

perusjoukkoon kuuluviksi. Kuhunkin kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritettiin haastattelun perusteella tilastovuoden lopun (31.12.2003) tilanteen mukaan.

4.2.2 Otanta, vastanneet ja kato

Tulonjakotilasto perustuu kiertävään paneeliotokseen, jossa sama kotitalous on mukana

5 Eurooppalainen tulo- ja elinolotutkimus tehdään EU:n komission puitelain (1177/2003) nojalla kaikissa EU:n jäsenmaissa. Jäsenmaiden kesken on yhteisesti sovittu mitä tietoja kerätään ja toimitetaan yhteisön tilastovirastolle Eurostatille.

otoksessa kahtena peräkkäisenä vuotena. Noin puolet otoksesta on uusia, ensimmäistä kertaa tutkimuksessa mukana olevia kotitalouksia (I tutkimuskerta). Noin puolet lopulliseen otokseen tulleista kotitalouksista oli mukana jo vuoden 2002 tutkimuksessa (II tutkimuskerta).

Tulonjakotilaston otanta-asetelma on kaksivaiheinen ositettu otanta. Ensimmäisessä vaiheessa on muodostettu ns. master-otos poimimalla Tilastokeskuksen väestöä koskevista tietokannoista systemaattisella otannalla noin 50 000 vähintään 16 vuotta täyttäneitä kohdehenkilöä. Ikäraja on muutettu aiempien tulonjakotilastojen viidestätoista kuuteentoista sovitettaessa kansallisen tulonjakotilaston ja uuden, Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin edellyttämän tulo- ja elinolututkimuksen (EU-SILC) toteuttamiskäytäntöjä. Otokseen poimittujen henkilöiden kanssa samassa asuntokunnassa asuvat yhdistettiin kohdehenkilöihin kotipaikkatunnuksen avulla. Otannan ensimmäisessä vaiheessa kotitalouden todennäköisyys sisältyä otokseen on suoraan verrannollinen 16 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärään.

Toisessa vaiheessa on poimittu ositteittain varsinainen tulonjakotilaston otos master-otoksesta. Ositteet on muodostettu edellisen vuoden verotietojen perusteella. Ositteet on määritelty master-otoksen kohdehenkilön kotitalouden sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan (valtionveron alaiset tulot) mukaan, kun aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön mukaan. Kotitalouden yhteensä lasketut palkka-, yrittäjä-, eläke- sekä muut tulot (keskinäinen vertailu) sekä kotitalouden jäsenten sosioekonomiset ryhmät ovat ositteiden muodostuksen pohjana. Käytännössä kotitalouden ryhmä on melko usein sama kuin suurituloisim-

man ryhmä mutta muodostussäännöt aiheuttavat tähän myös poikkeuksia (esim. aviopareilla henkilön yrittäjäyys priorisoidaan, vaikka puoliso olisi suurempituloinen). Ositeluokittelun muutos perustuu otanta-asetelmilla tehtyihin testeihin, joissa todettiin kotitalouteen perustuvan luokittelun olevan estimoinnin kannalta tehokkaamman kuin henkilöön perustuvan. Ositteita oli yhteensä 13. Verorekisterin tietojen perusteella muodostetut sosioekonomiset ryhmät olivat palkansaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut. Toista kertaa mukana olevien (II paneeli) otanta-asetelma edellisvuonna erosi siis ikärajan (silloin 15 vuotta) ja osituksen (silloin henkilön sosioekonominen ryhmä ja tuloluokka, myös 13 kpl) osalta. Tämä on luonnollisesti otettu huomioon II paneelin painotusta rakennettaessa.

Tietoja vuoden 2003 tulonjakotilaston ensimmäisen tutkimuskerran otoksesta ja kadosta ositteittain on esitetty taulukossa 1. Ositteiden määrittelyssä on otettu huomioon tulonjakotutkimuksen erityistarpeet. Yrittäjillä ja suurituloisilla oli muita väestöryhmiä suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen. Ositteen sisällä kunkin kotitalouden sisällysmetodennäköisyys riippuu osituskriteerien ohella 16 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä. Poimintaluokassa oleva numero kuvaa tuloluokkaa, esimerkiksi palkansaajat (ositteet 1–4) on jaettu valtionveron alaisten tulojen mukaan neljään luokkaan. Luokittelun muutos kohdehenkilöstä kohdehenkilön kotitalouteen on muuttanut frekvenssijakaumaa verrattuna edellisvuoteen, erityisesti vaikeasti luokiteltavien ("Muut 1", "Muut 2" ja "Ei verotietueita") määrä on vähentynyt selkeästi.

Otoskoosta, vastanneista ja kadosta koko otoksessa on esitetty tietoja alla olevassa taulu-

Taulukko 1.
Tulonjakotilaston I paneelin brutto-otoksen jakautuminen ositteittain vuonna 2003 sekä otostietoa vuodelta 2002.

Osite	Vuosi 2003					Vuosi 2002				
	Master-otoksen koko	Brutto-otos	Hyväksytyt kotitalouksia	Kato	Ylipeitto	Brutto-otos %	Kato, %	Master-otoksen koko	Brutto-otos	Hyväksytyt kotitalouksia
Palkansaajat 1	9 848	999	794	199	6	13,3	13,0	12 970	925	751
Palkansaajat 2	9 087	900	727	170	3	12,0	11,1	6 684	790	663
Palkansaajat 3	7 965	849	692	151	6	11,3	9,9	4 754	734	597
Palkansaajat 4	3 731	750	579	165	6	10,0	10,8	1 946	580	453
Yrittäjät 1	1 887	699	536	156	7	9,3	10,2	987	524	418
Yrittäjät 2	955	501	387	109	5	6,7	7,2	485	389	321
Maanviljelijät 1	1 604	561	481	72	8	7,5	4,7	908	525	456
Maanviljelijät 2	971	441	401	38	2	5,9	2,5	490	382	346
Eläkeläiset 1	6 310	576	418	125	33	7,7	8,2	8 364	680	533
Eläkeläiset 2	4 165	573	435	125	13	7,6	8,2	3 802	580	468
Muut 1	2 268	399	258	135	6	5,3	8,8	5 636	580	469
Muut 2	276	201	141	58	2	2,7	3,8	705	210	172
Ei verotietueita	138	51	24	24	3	0,7	1,6	1 480	105	75
Yhteensä	49 205	7 500	5 873	1 527	100	100,0	100,0	49 211	7 004	5 722

Taulukko 2.
Tulonjakotilaston otoskoko ja vastauskato vuonna 2003.

Tulonjakotilasto 2003	Koko otos	I paneeli	II paneeli
Brutto-otos, kotitalouksia	13 222	7 500	5 722
– Ylipeitto	159	100	59
= Netto-otos	13 063	7 400	5 663
– Kato	1 863	1 527	336
josta: kieltäytyneitä	1 356	1 117	239
josta: ei tavoitettu	455	367	88
josta: muu syy	52	43	9
Hyväksytyt kotitalouksia	11 200	5 873	5 327
Nettokato, % (kato/netto-otos)	14,3	20,6	5,9

kossa 2. Otoskoko oli yhteensä 13 222 kotitaloutta, joista osa paljastui haastateltaessa kohdeperusjoukkoon kuulumattomiksi. Tällaisia ylipeittotapauksia ovat esimerkiksi kotitaloudet joiden kohdehenkilö on muuttanut pysyvästi ulkomaille tai laitokseen tai kuollut. Ylipeiton poistamisen jälkeen otoskooksi tuli 13 063 taloutta.

Ensimmäistä kertaa osallistuvilla vastauskato oli 20,6 prosenttia. Toista kertaa osallistuvien kato oli 5,9 prosenttia. Toisen tutkimuskerran kato on taulukossa laskettu ehdolla, että kotitalous osallistui tutkimukseen ensimmäisenä vuonna. Ensimmäisellä haastattelukerralla kadoksi jääneet kotitaloudet eivät tulonjakotilastossa ole mukana tutkimuksessa toisella haastattelukerralla. II tutkimuskerran kato paneelin alusta lukien oli 22,4 prosenttia.

Verrattuna muutamaan edelliseen vuoteen kato oli vuoden 2003 tulonjakotilastossa hiukan nousut. Tähän on saattanut vaikuttaa EU-SILC –tutkimuksen tuoma lisä sekä kysymyksiin että tuleviin haastatteluihin: osaa uusista kohteista on tarkoitus haastatella kolmen ja osaa neljän vuoden ajanjaksolla vuosittain. Saatujen vastausten lukumäärä oli I tutkimuskerralla 5 873 kotitaloutta ja II tutkimuskerralla 5 327 kotitaloutta. Yhteensä vastanneiden

lukumäärä oli 11 200 kotitaloutta. Näissä kotitalouksissa oli kaikkiaan 29 070 henkilöä.

Taulukossa 3 on tarkastelu kadon jakautumista poimintaluokittain ensimmäisellä tutkimuskerralla vuosina 1997–2003. Katoprosentit on laskettu otostasolla, painottamattomista luvuista. Pääsääntöisesti katoprosentit lähes kaikissa ryhmissä ovat hiukan nousseet. On huomattava, että vuonna 2003 käytetty luokittelu siis pohjautuu kohdehenkilön kotitalouteen eikä kohdehenkilöön, ja hankalasti luokiteltaviin kolmeen viimeiseen ryhmään on jäänyt selkeästi vähemmän havaintoja kuin aikaisempina vuosina. Vuoden 1998 muita vuosia selvästi korkeammat katoluvut selittyvät tulonjakotilaston yhteydessä tuoloin tehdyllä varallisuustutkimuksella.

Kadon vaikutusta tuloksiin on pyritty pienentämään asetelmapainojen kalibroinnilla (ks. jakso 4.2.3).

4.2.3 Painotus

Hyväksytysti osallistuneet kotitaloudet ja henkilöt saavat painon, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja.

Taulukko 3.
Nettokato (%) otostasolla tulonjakotilaston I paneelin eri ositteissa vuosina 1997–2003.

Osite	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Palkansaajat 1	17,6	31,1	19,4	15,7	17,8	18,2	20,0
Palkansaajat 2	17,7	29,5	20,3	16,7	20,5	15,9	19,0
Palkansaajat 3	15,0	31,1	18,6	15,3	17,9	18,6	17,9
Palkansaajat 4	18,7	30,0	19,5	16,9	18,1	21,5	22,2
Yrittäjät 1	23,2	39,4	19,5	20,1	18,2	19,9	22,5
Yrittäjät 2	21,4	31,2	22,8	18,8	20,8	17,3	22,0
Maanviljelijät 1	16,5	23,4	13,9	11,1	11,2	12,8	13,0
Maanviljelijät 2	14,1	23,8	15,8	11,8	8,7	9,2	8,7
Eläkeläiset 1	23,7	37,6	23,2	20,7	21,3	17,5	23,0
Eläkeläiset 2	22,0	35,1	23,3	17,0	19,3	16,9	22,3
Muut 1	19,5	34,3	20,8	19,7	20,1	18,4	34,4
Muut 2	24,5	31,2	22,1	15,2	20,7	18,1	29,1
Ei verotietueita	19,2	32,3	23,5	18,0	15,2	25,0	50,0
Yhteensä	19,1	31,8	19,9	16,8	18,0	17,4	20,6

Kotitalouksille on aluksi muodostettu asetelmapainot käyttäen hyväksi kunkin kotitalouden todennäköisyyttä sisältyä otokseen. Tämän jälkeen hyväksytyyn otoksen asetelmapainoille on tehty ns. katokorjaus kertomalla ne poimintaluokittain hyväksytysti vastanneiden osuuden käänteisluvulla. Nämä otostason tietojen perusteella katokorjatut painot on tämän jälkeen kalibroitu CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja reunajakaumia. Tällä menettelyllä pyritään pienentämään kadon viivoudun aiheuttama harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille.

Vuoden 2003 aineiston painojen kalibroinnissa on käytetty seuraavia tietoja:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen ja tilastollinen kuntaryhmitys)
- asutokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot; tulonsaajien lukumäärät (työttömyyspäivärahat, palkkatulot, eläketulot).

Kohdeperusjoukkoon kuulumattoman väestön (ns. laitospöestön) osuus on poistettu kalibroinnissa käytetyistä tulosummista ja tulonsaajien lukumäärästä.

5. Tietojen laatu

Koska tulonjakotilasto perustuu otantaan, sen tuloksiin sisältyy otannasta aiheutuvaa satunnaisvaihtelua. Tämän takia otoskoon asettamat rajoitukset on aina otettava huomioon tuloksia tarkasteltaessa. Taulukoissa ei ole julkaistu tulotietoja, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 30 kotitaloutta tai tulonsaajakohtaisissa taulukoissa vähemmän kuin 30 tulonsaajaa. Desiili-ryhmien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa on lukumäärät merkitty sulkuihin, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 10 havaintoa.

Otostutkimuksissa ilmenevän satunnaisvaihtelun suuruutta voidaan arvioida keskivirheen avulla. Keskivirheen suuruuteen vaikuttavat otoskoko ja perusjoukon varianssi eli muuttujan arvojen vaihtelu. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, keskivirhe saattaa olla suuri ja tulokset sen vuoksi epävarmoja.

Keskivirheen avulla voidaan tutkimuksen kullekin tulosluvulle laskea luottamusväli, jolla perusjoukon todellinen arvo on tietyllä luotettavuustasolla. Esimerkiksi käytettävissä olevien tulojen kotitalouskohtaisen keskiarvon estimaatti vuonna 2003 oli 30 995 euroa ja suhteellinen keskivirhe 1,04 prosenttia. Suhteellinen keskivirhe eli variaatiokerroin kuvaa keskivirheen prosentuaalista osuutta keskiarvosta. Kun keskivirhe kerrotaan luottamusvälin kertoimella (1,96), saadaan käytettävissä olevien tulojen keskiarvoksi 95 prosentin luotettavuustasolla 30 350 – 31 640 euroa vuodessa.

Liitetaulukossa 19 on esitetty eräiden kotitalouskohtaisten ja taulukoissa 20–25 henkilöko-

htaisten tulomuuttujien keskiarvojen suhteellisia keskivirheitä kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan. Muita keskivirhelaskelmia voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Henkilökohtaisia taulukoita ja tuloksia tarkasteltaessa on huomattava, että kotitalouspohjainen otanta-asetelma voi aiheuttaa harhaa hajontalukuihin. Harha syntyy kotitalouksien jäsenten välisestä sisäkorrelaatiosta, jonka vaikutusta useimmat tilasto-ohjelmistot eivät kykene poistamaan. Sen vuoksi luotettavuustarkastelut tehdään Tilastokeskuksessa otanta-asetelman huomioon ottavalla ohjelmistolla.

Tulosten laatuun vaikuttavat satunnaisvaihtelun lisäksi vastaamatta jättäminen, vastaajien kielteinen asennoituminen, osittainen kieltäytyminen ja unohtaminen sekä aineiston käsittelyvirheet. Osa näistä virhelähteistä voi tuottaa systemaattisia virheitä.

Tulonjakotilaston vastauskadosta (yksikkökato) on kerrottu kohdassa 4.2.2. Vastauskadon lisäksi tulosten laatuun vaikuttavat eri haastattelukysymyksiin liittyvä osittaiskato (eräkato) sekä mitausvirheet. Ongelma koskee lähinnä haastattelulla kerättäviä tuloeriä, joiden osuus on vajaat 10 prosenttia kaikista tuloista. Erityisen huomattava on haastattelulla kerättäviin korkotuloihin liittyvä alipeitto. Tällaisia korkotuloja ovat lähdeverolain alaiset korkotulot. Korkotulojen osittaiskadosta johtuvaa alipeittävyttä on osittain korjattu tilastollisin menetelmin ("hot deck"-imputoinnilla).

Kielteisestä asennoitumisesta tai osittaisesta kieltäytymisestä johtuvia systemaattisia virheitä voidaan arvioida kokonaistason tulosten tietojen

perusteella vertaamalla niitä muiden tilastojen vastaaviin tietoihin. Vertailuja tehdään vuosittain ja niitä voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Aineiston käsittelyvirheiden vähentämiseksi on suoritettu sekä koneellisia että muita tarkistuksia. Tarkistuksilla on pyritty vähentämään virheellisten haastattelutietojen ja atk-kirjoitusvirheiden määrää sekä varmistamaan haastattelu- ja

rekisteritietojen keskinäinen loogisuus. Tietokoneavusteisen haastattelun käyttäminen pienentää osaltaan merkintävirheiden määrää. Haastattelutietojen lisäksi on korjattu myös rekisteritiedoissa havaittuja puutteita ja virheitä.

Tulonjakotilaston SVT-julkaisun mukainen laatuseloste on luettavissa osoitteessa <http://tilastokeskus.fi/tulonjakotilasto>.

6. Käsitteet ja luokitukset

6.1. Tulokäsitteet

Tulonjakotilaston keskeisin tulokäsite on käytävissä olevat tulot, joiden muodostumista voidaan kuvata seuraavasti:

+ palkkatulot
+ yrittäjätulot
+ omaisuustulot

= tuotantotekijätulot
+ saadut tulonsiirrot

= bruttotulot
- maksetut tulonsiirrot

= käytävissä olevat tulot

Tuotantotekijätuloja ovat kotitalouksien tuotantotoimintaan osallistumisesta palkkoina, yrittäjätuloina ja omaisuustuloina saamat korvaukset.

Palkkoihin luetaan kotitalouksille palkkana – joko rahana tai luontoisetuina – maksetut tulot. Luontoisetujen verotusarvoja on käytetty sellaisenaan vuoden 2003 aineistossa. Palkkatuloista on vähennetty niiden hankkimiskustannukset, ei kuitenkaan matkakustannuksia. Osa ulkomaan palkkatuloista saadaan haastattelusta, muut palkkatulot on saatu verorekisteristä.

Tulot työsuhdeoptioista sisältyvät tulokäsitteessä luontoisetuihin ja siten palkkoihin. Julkaisun tulonsaajakohtaisissa liitetaulukoissa palkkatuloista ja palkka- ja yrittäjätuloista on kuitenkin poistettu tulot työsuhdeoptioista. Työsuhdeoptiot ovat mukana palkkatuloissa kotitalouskohtaisissa liitetaulukoissa.

Tulonjakotilastossa käytetty palkkatulojen käsite sisältää säännöllisen työajan palkkatulojen ja palkkioiden lisäksi mm. ylityökorvaukset sekä sivutöistä saatavat tulot. Tilastokeskuksen julkaisema ansiotasoindeksi sitä vastoin perustuu säännöllisen työajan kuukausiansioihin.

Yrittäjätuloihin luetaan tulot maa- ja metsätaloudesta, elinkeinon harjoittamisesta ja yhtymästä sekä tekijänoikeuspalkkiot. Maatalouden yrittäjätuloihin lasketaan myös erilaiset tuet ja korvaukset kuten tuotantopalkkiot, Euroopan unionin maataloustuet ja satovahinkokorvaukset. Maataloudesta saatuihin tuloihin ei ole laskettu omaan käyttöön otetuista tuotteista saatua laskennallista tuloa. Yrittäjätulot perustuvat metsätalouden kustannuksia lukuun ottamatta verorekisterin tietoihin.

Omaisuustuloja ovat kotitalouksien saamat vuokra-, korko- ja osinkotulot, laskennallinen nettovuokra omistusasunnosta, omaisuuden veronalainen luovutusvoitto ja yksityiseen vakuutukseen perustuvat eläkkeet ja muut tulot. Osinkotuloiksi on luokiteltu kaikki yhtiöveron hyvitykseen oikeuttavat osinko- ja korkotulot. Osinkotuloihin sisältyy myös yhtiöveron hyvitys. Se sisältyy myös maksettuihin tulonsiirtoihin eikä siten vaikuta käytävissä olevaan tuloon. Muut verotusaineistosta saatavat osinko- ja korkotulot on luokiteltu osinkotuloihin. Lähdeverolain alaiset korkotulot sisältyvät korkotuloihin bruttomääräisinä. Niistä maksetut lähdeverot sisältyvät maksettuihin tulonsiirtoihin. Henkilön itsensä ottamaan vapaaehtoiseen henkilövakuutukseen perustuvien tulojen lisäksi myös työnantajan maksamaan ryhmä- tai yksilölliseen vakuutukseen perustuvat tulot ovat käytännön syistä mukana omaisuustuloissa.

Saadut tulonsiirrot koostuvat ansio- ja kansaneläkkeistä ja muista sosiaaliturvaetuksista, sosiaaliavustuksista sekä muista saaduista tulonsiirroista. Muita sosiaaliturvaetuksia ovat mm. kuntoutusavustukset, sairaus- ja vanhempainpäivärahat, lakisääteisen tapaturmavakuutuksen korvaukset ja ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha. Sosiaaliavustuksia ovat mm. lapsilisät, pienten lasten hoidon tuki, sotilasavustus, toimentulotuki, yleinen asumistuki, opinto- ja tutkimusavustukset sekä työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Muita saatuja tulonsiirtoja ovat mm. kotitalouksien väliset saadut tulonsiirrot.

Maksetut tulonsiirrot koostuvat välittömistä veroista ja sosiaaliturvamaksusta. Lisäksi maksettuihin tulonsiirtoihin luetaan pakolliset eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut ja maksettu elatusapu. Maksettuihin veroihin ei ole kuitenkaan laskettu kirkollisveroa, vapaaehtoisia yksilöllisiä vakuutusmaksuja eikä välillisiä veroja. Maksetut tulonsiirrot perustuvat korkotuloista maksettuihin lähdeveroihin lukuun ottamatta rekisteritietoihin.

Bruttotulot saadaan, kun kotitalouden tuotantotekijätuloihin lisätään kotitalouden saamat tulonsiirrot.

Tulonjakotilaston keskeisimpään käsitteeseen käytävissä olevat tulot päästään, kun bruttotuloista vähennetään maksetut tulonsiirrot. Negatiiviset käytävissä olevat tulot nolllataan. Vuoden 2003 aineistossa kahdella kotitaloudella oli

negatiivisia käytettävissä olevia tuloja. Nollaamisen vaikutus oli 38 140 euroa.

Rahatulot saadaan, kun kotitalouden bruttotoivoista vähennetään laskennalliset tuloerät kuten esimerkiksi omassa käytössä olevasta omistusasunnosta saatavat laskennalliset tulot. Rahatulot sisältävät työsuhteeseen liittyvät luontoisedut.

Käytettävissä olevat rahatulot saadaan, kun rahatulosta vähennetään maksetut tulonsiirrot. Työsuhteeseen liittyvät luontoisedut ja niistä maksetut verot sisältyvät käytettävissä oleviin rahatuloihin. Jos käytettävissä olevat rahatulot olivat negatiiviset niiden arvoksi asetettiin 1. Tällaisia kotitalouksia oli vuoden 2003 aineistossa kaksi.

6.2. Muut käsitteet ja luokitukset

Kotitalous

Kotitalouden muodostavat kaikki ne henkilöt, jotka asuvat ja ruokailevat yhdessä tai jotka muuten käyttävät yhdessä tulojaan. Kotitalous on siis laajempi käsite kuin perhe. Kotitalous eroaa hie-man myös asuntokunnasta, joka muodostuu samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvista henkilöistä.

Tulonjakotilaston kotitalouskäsite vastaa muiden Tilastokeskuksen tutkimusten kotitalouskäsitettä (mm. kulutustutkimus). Toiminnallisen määritelmän mukaan kotitalouteen kuuluvat mm.

- varusmies- tai siviilipalvelusta suorittavat
- toisella paikkakunnalla tai ulkomailla tilapäisesti työssä olevat
- sairaalahoidossa tilapäisesti olevat sekä lomalla tai matkoilla olevat
- toisella paikkakunnalla opiskelevat koululaiset ja opiskelijat, jos he elävät pääosin vanhempiensa tuloilla

Kotitalouteen eivät kuulu

- toisella paikkakunnalla tai omissa asunnossa asuvat opiskelijat, mikäli he elävät pääasiassa omilla tuloilla tai opintolainoilla
- yhdessä (esim. soluissa) asuvat opiskelijat, paitsi jos he ovat naimisissa tai avoliitossa

Kotitalouden viitehenkilö

Huomattava osa kotitalouskohtaisista luokittelutiedoista on muodostettu niin sanotun viitehenkilön tietojen perusteella. Yleensä kotitalouden viitehenkilöksi valitaan se kotitalouden jäsen, jonka henkilökohtaiset tulot ovat suurimmat. Henkilökohtaiset tulot on määritetty tulonjakotilaston rekisteri- ja haastattelutietojen avulla ja viitehenkilö on muodostettu haastattelujen jälkeen, tietojen käsittelyn yhteydessä.

Vaikka periaatteessa tulot ovat viitehenkilön määräävä kriteeri, tietyissä tapauksissa (mm. yrittäjätaloudet) koko kotitalouden toiminta otetaan huomioon. Poikkeus on myös eläkeläisvanhempien

en ja näiden lasten (myös täysi-ikäisten) vertailu, jolloin vanhemmista suurituloisempi merkitään viitehenkilöksi, jos vanhempien yhteenlasketut tulot ylittävät selvästi lapsen tulot.

Viitehenkilöstä on varhaisemmissa tulonjakojulkaisuissa käytetty nimitystä kotitalouden päämies. Määrittämissä perusteet ovat kuitenkin pysyneet muuttumattomina.

Lapsi

Lapsiksi on luokiteltu alle 18-vuotiaat kotitalouden jäsenet ellei kyseessä ole kotitalouden viitehenkilö tai tämän puoliso.

Kulutussyksikkö

Eri kokoisten kotitalouksien tulojen vertailussa on käytetty kulutussyksikköä, joilla kokoerojen lisäksi pyritään ottamaan huomioon ns. yhteiskulutushyötyjä. Kotitalouskohtaisten tulojen vertailu ei ota huomioon kotitalouksien koon vaihtelua. Jäsenten lukumäärään perustuva tulovertailu ei taas ota huomioon sitä, että kotitalouden kulu-tustarve ei kasva suoraviivaisesti jäsenten lukumäärään kasvaessa, koska suuremmat kotitaloudet saavuttavat niin sanottuja yhteiskulutushyötyjä pienempiin kotitalouksiin verrattuna. Jäsentä kohti lasketut elinkustannukset ovat suuressa kotitaloudessa alhaisemmat kuin pienessä taloudessa, vaikka molempien kotitalouksien jäsenten tarpeet tulisivat yhtä hyvin tyydytettyä. Jäsenkohtainen tarkastelu ei myöskään ota huomioon eroja kulutustarpeissa, koska sekä aikuinen että lapsi saavat saman painon.

Tilastovuodesta 2002 alkaen tulonjakotilastossa käytetään pääasiallisesti ns. muunnettua OECD-asteikkoa (modifioitu OECD-asteikko). Siinä talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut 14 vuotta täyttäneet henkilöt painon 0,5 ja 0–13-vuotiaat lapset painon 0,3.

Aiemmin tulonjakotilastossa on käytetty pääasiallisesti ns. vanhaa OECD-asteikkoa, jossa talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1,

muut aikuiset painon 0,7 ja 0–17-vuotiaat lapset painon 0,5.

Muunnettu OECD-asteikko on Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin käyttämä. Tilastokeskus siirtyy raportoinnissa muunnettuun OECD-asteikkoon, jotta kansallisia tutkimustuloksia ja EU:n julkaisemia tutkimustuloksia voitaisiin helpommin vertailla toisiinsa. Tulonjakotutkimuksen tietoja muilla kulutusyksikköasteikoilla voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Kulutusyksikköasteikolla on merkittävä vaikutus tulotasoihin ja eri väestöryhmien sijoittamiseen tulojakaumassa. Muunnetun OECD-asteikon mukaan yhteiskulutushyödyt ovat suuremmat kuin vanhalla OECD-asteikolla. Tämän vuoksi monijäsenisten kotitalouksien toimeentulo näyttää aiempaa paremmalta. Ajallinen muutos ei yleensä poikkea merkittävästi eri kulutusyksikköasteikkoja käytettäessä.

Kulutusyksikköasteikon muutoksen vaikutusta tulonjakotutkimuksen tuloksiin on esitetty mm. seuraavissa Tilastokeskuksen julkaisemissa lähteissä:

- Hannele Sauli & Törmälehto, Veli-Matti: “Luokkakuvat uusiksi”. Hyvinvointikatsaus 2/2001. Tilastokeskus.
- Veli-Matti Ritakallio: “Tilastointikäytännön muutos muuttaa kuvaa eurooppalaisesta köyhyydestä”. Hyvinvointikatsaus 4/2001. Tilastokeskus.
- Tulonjakotilasto 1999. Tulot ja kulutus 2001:16. Tilastokeskus. Helsinki, 2001.

Julkaisun kotitalouskohtaisissa liitetaulukoissa on käytetty muunnettua OECD:n kulutusyksikköasteikkoa.

Sosioekonomisen asema

Sosioekonomisen aseman määrittämiseksi henkilöt on ensin jaettu ammatissa toimiviin ja ammatissa toimimattomiin. Ammatissa toimiviksi on pääsääntöisesti luokiteltu kaikki tutkimusvuonna vähintään kuutena kuukautena tuotantotoimintaan osallistuneet. Ammatissa toimivat on edelleen jaettu yrittäjiin ja palkansaajiin haastattelussa ilmoitettujen tietojen perusteella. Tämän johdosta yrittäjiksi on luokiteltu myös sellaisia henkilöitä, joita verotuksessa on verotettu palkansaajina (tyypillisesti yrittäjä, joka työskentelee palkansaajana omassa yrityksessään). Ammatissa toimimattomat on ryhmitelty opiskelijoihin, eläkeläisiin, työttömiin ja muihin. Työttömiksi on laskettu henkilöt, jotka ovat olleet vuoden aikana vähintään 6 kk työttömänä.

Sosioekonomista asemaa muodostettaessa on vuoden 2003 tulonjakotilastossa sovellettu vuoden 2001 ammattiluokitusta (Ammattiluokitus

2001, Käsikirjoja 14, Tilastokeskus, Helsinki, 2001). Kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan. Luokitusta on kuvattu tarkemmin julkaisussa Sosioekonomisen aseman luokitus 1989 (Tilastokeskus, Käsikirjoja Nro 17, Helsinki 1989).

Alueluokitukset

Pääasiallisena alueluokituksena on käytetty Euroopan unionia varten laadittua tilastollista suuraluejakoa, joka perustuu maakuntaluokitukseen. Vuoden 2002 tulonjakotilastosta alkaen on käytetty 11.7.2003 voimaan tullutta suuraluejakoa. Suuralueet (NUTS 2 -alueet) ovat:

- Etelä-Suomi, josta pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) on taulukoitu erikseen,
- Länsi-Suomi
- Itä-Suomi
- Pohjois-Suomi
- Ahvenanmaa

Ahvenanmaata koskevat luvut voivat olla epäluotettavia otoksen pienuuden vuoksi.

Osassa aluetietoa sisältävistä taulukoista on käytetty tilastollista kuntaryhmitystä kuvaamaan kuntia kaupunkimaisuuden ja maaseutumaisuuden mukaan. Lisätietoja alueluokituksista on julkaisussa “Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot” (Tilastokeskus, Käsikirjoja nro 28). Kotitalouden asuinpaikka on määritelty haastattelun perusteella, joten se saattaa olla eri kuin kotitalouden jäsenen henkikirjoituskunta.

Tulokymmenykset eli desiiliryhmät

Tulojen jakautumista kuvataan fraktiilien avulla. Tulonjakotilastossa on käytetty kymmenystä eli desiiliä. Desiiliryhmittäisessä tarkastelussa perusjoukko jaetaan valittujen tulojen suuruuden perusteella kymmeneen lukumäärältään yhtä suureen ryhmään. Ensimmäiseen desiiliryhmään tulee pienituloisin kymmenesosa ja kymmenenteen suurituloisin kymmenesosa perusjoukosta.

Desiiliryhmät on muodostettu jakamalla kotitalouden tulot kulutusyksiköillä (muunnettu OECD-asteikko). Nämä ns. ekvivalentit tulot on jaettu jokaiselle kotitalouden jäsenelle siten, että jokaisella jäsenellä on sama ekvivalentti tulo. Henkilöt on järjestetty tämän jälkeen ekvivalenttien tulojen mukaan järjestykseen ja jaettu kymmeneen yhtä suureen osaan. Jokaisessa desiiliryhmässä on siten 10 prosenttia väestöstä eli vuonna 2003 noin 510 000 henkilöä.

Desiiliryhmien tulo-osuudet osoittavat, kuinka suuren osan kyseessä olevien tulojen kokonais-

summasta desiiliryhmät saavat. Kun desiiliryhmät on muodostettu kulutusyksikköä kohti lasketun tulon perusteella, myös kunkin tuloerän tulo-osuudet on laskettu kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen perusteella.

Koulutusaste

Koulutusaste perustuu Tilastokeskuksen tutkintorekisterin tietoon henkilön koulutusasteesta. Vuodesta 1998 alkaen tulonjakotilastossa on käytetty uutta vuoden 1997 koulutusluokitusta (Koulutusluokitus 1997, 11. uusittu laitos, Käsikirjoja 1, Helsinki 1999). Koulutusastetieto ei vuosien 1998–2003 tilastoissa ole vertailukelpoinen aiempien tulonjakotilastojen kanssa. Vertailukelpoisia tietoja voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Toimiala

Toimialaluokitus perustuu vuoden 2002 toimialaluokitukseen (Toimialaluokitus TOL 2002, Käsikirjoja 4, Helsinki 2002). Toimiala on määritetty haastattelusta saatujen pääasiallisen toimen työpaikan nimen ja lajin perusteella. Pääasiallinen toimi on se toimi, jota henkilö on hoitanut pisimpään tai josta saadut tulot ovat suurimmat vuoden aikana.

Viljelijätaloudet

Viljelijätalouksiksi on luokiteltu kaikki kotitaloudet, joiden tilan viljelty pinta-ala haastattelutietojen mukaan on yli 2 hehtaaria. Kotitaloutta ei ole luettu viljelijätaloudeksi, jos pääasialliseksi

tulonlähteeksi on ilmoitettu peltojen vuokraus, korvaus maataloustuotannon supistumisesta tai lopettamisesta tai jos tilalta ei ole saatu lainkaan tuloa. Pinta-alaa laskettaessa on huomioon otettu myös toisilta vuokrattu osuus.

Viljelijätaloudet on edelleen jaettu maanviljelijätalouksiin ja osa-aikaviljelijätalouksiin kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan. Maanviljelijätalouksiksi on määritelty ne taloudet, joiden sosioekonominen asema on maatalousyrittäjä. Kaikkia maatalousyrittäjätalouksia ei kuitenkaan ole luokiteltu viljelijätalouksiksi.

Tuotantosuuruus

Tilan pääasialliseksi tuotantosuuruudeksi on haastattelutietojen perusteella määritelty se toiminta, josta saadut tulot olivat suurimmat.

Asunnon hallintasuhde

Asunnon hallintasuhde on määritetty haastattelussa.

Kokopäivätoiminen palkansaaja

Kokopäivätoiminen palkansaaja on henkilö, jonka sosioekonominen asema on palkansaaja ja joka on ollut kokopäivätyössä (ml. palkallinen sairausloma) 12 kuukautta vuodessa. Lisäksi vuonna 2003 on rajattu pois alle 8 409 euroa vuodessa palkkatuloa saaneet 12 kuukautta työskennelleet kokopäiväiset palkansaajat. Tällaisia henkilöitä oli aineistossa otostasolla 4 ja perusjoukon tasolla noin 700.

7. Tietojen vertailukelpoisuus

7.1. Aikaisemmat tulonjakotilastot

Tulokäsite

Tulonjakotilaston tulokäsitteisiin ei ole tehty oleellisia vertailukelpoisuuteen vaikuttavia muutoksia vuoden 2000, jolloin tulonjakotilastossa tulokäsitettä muutettiin vastaamaan paremmin kansainvälisiä suosituksia⁶. Muutoksia on selitetty tarkemmin vuoden 2000 tulonjakotilaston menetelmäkuvauksessa. Muutosten vuoksi vuosien 2000–2003 tulonjakotilastojulkaisujen tiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tilastojulkaisujen kanssa.

Tulonjakotilaston tulokäsite poikkeaa edelleen uusista kansainvälisistä suosituksista jonkin verran. Tärkein ero on realisoitujen hallussapitovoittojen käsittely. Tulonjakotilastossa veronalaiset luovutusvoitot ovat omaisuustuloa, kun suositusten mukaan niitä ei pitäisi laskea mukaan käytettävissä olevaan tuloon.

Aiempina vuosina oleellisia vertailukelpoisuuteen vaikuttavia muutoksia on tehty vuosina 1995 ja 1993. Yksityiskohtaisempia tietoja vuosien 1993 ja 1995 muutoksista on aiemmissa tulonjakotilaston julkaisuissa. Lisäksi vuoden 1996 tulonjakotilaston tiedot⁷ ovat teknisen virheen vuoksi virheellisiä.

Tämän julkaisun aikasarjatiedoissa tulokäsitettä on yhdenmukaistettu siten, että valtaosa tulokäsitteessä vuosina 1993, 1995 ja 2000 tapahtuneista muutoksista on kyetty ottamaan huomioon. Merkittävin vertailukelpoisuutta heikentävä tuloerä on laskennallinen asuntotulo, jonka laskentamenetelmä muuttui vuoden 1995 tulonjakotilastossa. Asuntotulo on kuitenkin laskettu uudella tavalla myös vuosille 1993 ja 1994.

Luokitukset ja menetelmät

Tulonjakotilastoissa on vuodesta 2002 lähtien käytetty suuralueluokitusta (NUTS 2), joka on 11.7.2003 voimaan tulleen suosituksen mukainen.

Vuoden 2002 tulonjakotilastosta lähtien on tilastossa ollut käytössä uudistetut kulutusyksiköt. Aiemmin käytetyn OECD-asteikon asemesta on tulonjakotilastossa otettu käyttöön ns. muunnettu OECD-asteikko (ks. edellä jakso 6.2 "Kulutusyksiköt"). Muutoksella on merkittävä vaikutus erityisesti eri väestöryhmien sijoittumiseen tulojakaumassa. Tulonjakotilaston vuosijulkaisujen 2002 ja 2003 liitetaulukoiden keskimäärätietoja ei siis voi verrata vuoden 2001 ja sitä vanhemmissa vuosijulkaisuissa esiintyviin vastaaviin tietoihin.

Samalla liitetaulukoiden luovuttu kotitalouspainotuksista tulokymmenysten (desiiliryhmien) muodostamisessa. Julkaisussa käytetään vain yhtä tulokymmenysten muodostamistapaa, jossa perusjoukon **henkilöt** jaetaan kymmeneen yhtä suureen luokkaan (ns. henkilöpainotus). Aiemmin liitetaulukoiden käytettiin pääasiassa tulokymmenyksiä, joissa **kotitaloudet** jaettiin kymmeneen yhtä suureen luokkaan (ks. edellä jakso 6.2 "Tulokymmenykset eli desiiliryhmät").

Asteikkovaihdoksen ja kotitalouspainotuksesta luopumisen seurauksena liitetaulukot 2, 14, 15, 16 ja 17 eivät ole lainkaan vertailukelpoisia aikaisempina vuosina julkaistuihin liitetaulukoihin.

Tilastokeskuksessa on valmiudet muokata aikaisemmin julkaistuja tietoja nykyisen esittämistavan mukaisiksi ajassa taaksepäin aina vuoteen 1990. Niitä voi tarvittaessa tiedustella kohdassa 8 mainituilta yhteyshenkilöiltä.

6 Expert Group on Household Income Statistics, The Canberra Group: Final Report and Recommendations. Statistics Canada, Ottawa, 2002.

7 Tulonjakotilasto 1996, Tilastokeskus, SVT Tulot ja kulutus 1999:14, Helsinki. Korjatut liitetaulukot vuodelta 1996 ovat saatavilla tämän julkaisun kansilehdellä mainitusta internet-osoitteesta. Vuosien 1997–2003 tulonjakotilastoissa esiintyvät vuotta 1996 koskevat tiedot ovat korjattuja.

7.2. Kulutustutkimus

Tulonjakotilaston ja kulutustutkimuksen (aikaisemmin kotitaloustiedustelu) välillä ei ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä.

Kulutustutkimuksen tulokäsitemuoto perustuu pääasiassa rekisteritietoihin eikä sisällä eräitä tuloja,

joista saadaan tietoa vain haastattelemalla. Tärkeimpiä tällaisia tuloeriä ovat lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot (mm. saatu elatusapu).

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tilastojen tiedot saattavat erota otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

7.3. Tulo- ja varallisuustilasto

Verotustietoihin perustuvasta tulo- ja varallisuustilastosta saadaan tiedot luonnollisten henkilöiden veronalaisista tuloista, vähennyksistä ja veroista sekä varoista. Sen kuvaama ilmiöalue on suppeampi kuin tulonjakotilaston. Tulo- ja varallisuustilastosta ei saada kotitalouskohtaisia tietoja vaan tilastoyksikkö on tulonsaaja tai aviopari. Sen

ulkopuolelle jää myös osa kotitalouksien saamista yrittäjä- ja omaisuustuloista (mm. lähdeveron alaiset korkotulot) sekä tulonsiirroista (mm. osa kansaneläkkeistä sekä tapaturmavahinkoturvaan perustuvista etuuksista, sotilasvammalakiin perustuvat eläkkeet, asumistuet, toimeentulotuki sekä lapsilisät).

7.4. Kansantalouden tilinpito

Tulonjakotilasto kuvaa kotitaloussektorin tuloja ja tulonsiirtoja ja on siten kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötilin laajennus. Verrattaessa tulonjakotilaston kokonaan tulosummia kansantalouden tilinpidon tulo- ja tulonkäyttötilin eriin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, eräissä määritelmässä ja tilastojen laatimismenetelmässä. Erojen johdosta kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilaston luvut esimerkiksi kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksista saattavat erota tuntuvastikin toisistaan.

Tulonjakotilaston perusjoukon muodostavat yksityiset kotitaloudet. Kansantalouden tilinpidossa kotitaloussektoriin luetaan myös ns. laitostaloudet. Vuonna 2003 kansantalouden tilinpidon aikasarjoja tarkistettiin siten, että kotitaloussektoriin luetaan myös asunto-osakeyhtiöt siltä osin kuin kotitaloudet ovat asunto-osakkeiden omistajia (eli suurimmalta osin).

Tulonjakotilaston tiedot kerätään kotitalouskohtaisesti, kun taas kansantalouden tilinpidon tuloerät saadaan summatietoina eri lähteistä. Tulonjakotilaston summatiedot jäävät pienemmiksi mm. siksi, että kotitalouksille ei voida kohdistaa osaa kuolinpesien tuloista.

Haastattelulla kerättävien tulotietojen peittävyyttä voi tulonjakotilastossa heikentää myös tietojenkeruumenetelmään liittyvä osittaiskato.

Poikkeuksellisen huomattavaa osittaiskato on korkotuloissa.

Tulonjakotilaston ja kansantalouden tilinpidon välillä on mm. seuraavia käsitteellisiä eroja: Kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämä ja sekatalo ovat laajempi käsite kuin yrittäjätulot. Tähän erään sisältyvät sekatalo vuokraustoiminnasta ja toimintaylijäämä asuntojen omistuksesta, kun taas tulonjakotilastossa vuokratulot ja laskennallinen asuntotulo omistusasunnoista luetaan omaisuustuloihin.

Kansantalouden tilinpidossa tuloiksi luetaan myös omatoimisen rakentamisen arvo (sekatalossa), tulo omaan käyttöön tuotetuista tuotteista (sekatalossa) ja vakuutusmaksujen omaisuustulo eli laskennallinen tulo henki- ja eläkevakuutuksesta (omaisuustuloissa). Menoiksi luetaan kulutusluottojen korot (omaisuusmenoissa) ja maanvuokrat.

Realisoidut veronalaiset luovutusvoitot luetaan tulonjakotilastossa omaisuustuloksi. Työsuhdeoptioista saatu tulo luetaan palkkatuloksi. Sekä optioista että luovutusvoitoista maksetut verot sisältyvät maksettuihin tulonsiirtoihin. Kansantalouden tilinpidossa luovutusvoitot ja optiotulot eivät sisälly kotitalouksien tuloihin vaan ne tulkitaan hallussapitovoitoiksi. Niistä maksetut verot sen sijaan sisältyvät kotitaloussektorin maksamiin veroihin.

Maksettuihin tulonsiirtoihin luetaan kansantalouden tilinpidossa myös tulonsiirrot voittoa tavoittelemattomille yhteisöille, tulonsiirrot ulkomaille, vapaaehtoiset eläkevakuutusmaksut ja vapaaehtoiset maksut sairaus-, hautaus- ja eroavustuskassoille. Nämä erät eivät sisälly tulonjakotilastoon.

Kansantalouden tilinpito ei sisällä kotitalouksien välisiä tulonsiirtoja. Tulonjakotilastossa ovat mukana kotitalouksien väliset saadut tulonsiirrot ja maksetuista tulonsiirroista elatusmaksut ja toistuvaisavustukset.

Maksetut tuloverot kirjataan kansantalouden tilinpidossa kassaperusteisina mutta ajoituskorjattuina ja muut välittömät verot kassaperusteisina, kun tulonjakotilastossa verotiedot kirjataan maksuunpanoperusteisina. Veronpalautusten ja jälkikannon ajoittumisessa tapahtuvat muutokset voivat aiheuttaa eroa kotitaloussektorin käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksessa kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilaston välillä.

Metsänmyyntitulot ajoittuvat kansantalouden tilinpidossa hakkuuajan mukaan, kun taas tulonjakotilastossa maksun saantihetken perusteella.

8. *Lisätiedot ja erityisselvitykset*

Tämän julkaisun taulukot edustavat ainoastaan pientä osaa tulonjakotilaston tietokannan tietovarannosta. Tietokannassa on yksityiskohtaisten tulotietojen lisäksi runsaasti erilaista kotitaloutta tai kotitalouden jäseniä koskevaa taustatietoa. Lisäksi tietokanta sisältää tietoja mm. asumis- ja päivähoitomenoista ja velkaantumisesta. Tietokanta tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet erilaisien selvitysten ja tutkimusten tekoon.

Lisätietoja antavat:

Pekka Ruotsalainen puh. (09) 1734 2610
Airi Pajunen puh. (09) 1734 3408

Sähköposti:

toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

Tulonjakotilaston internet-sivut:

<http://tilastokeskus.fi/tulonjakotilasto>